

PAPER DETAILS

TITLE: Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri ile Kariyer Streslerine Yönelik Görüşleri

AUTHORS: Canses TİCAN

PAGES: 2768-2795

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1228264>

[itobiad], 2020, 9 (3): 2768/2795

**Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri İle Kariyer
Streslerine Yönelik Görüşleri**

Pre-Service Teachers' Entrepreneurship Characteristics and Views of
Career Stress

Canses TİCAN

Dr. Öğr. Üyesi, MSKÜ, Eğitim Fakültesi

Asst. Prof., MSKÜ, Faculty of Education

ctican@hotmail.com

Orcid ID: /0000-0003-1459-9168

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 05.08.2020
Kabul Tarihi / Accepted	: 28.09.2020
Yayın Tarihi / Published	: 30.09.2020
Yayın Sezonu	: Temmuz-Ağustos-Eylül
Pub Date Season	: July-August September

Atıf/Cite as: Tican, C . (2020). Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri İle Kariyer Streslerine Yönelik Görüşleri . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 9 (3) , 2768-2795 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/56503/777304>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – İstanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri İle Kariyer Streslerine Yönelik Görüşleri

Öz

Bu araştırma, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ve kariyer stresleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bunun yanında, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli ve nedensel karşılaştırma modelinde hazırlanmıştır. Araştırmada sınıf, okul öncesi, Türkçe, sosyal bilgiler, Almanca, İngilizce, fen bilgisi, ilköğretim matematik, resim, müzik, bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi, psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenliği bölümlerinde 4. sınıfta öğrenim gören 354 öğrenci yer almıştır. Veri toplama aracı olarak, Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Girişimcilik Ölçeği” ile Choi ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilmiş, Özden ve Sertel-Berk, (2017) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmış “Kariyer Stresi Ölçeği” uygulanmıştır. Verilerin analizinde, frekans, yüzde, mann whitney u testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak, kadın öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri “duygusal zeka” alt boyutunda erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. İş deneyimi olan öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri “risk alma” alt boyutunda iş deneyimi olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alan öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri “risk alma”, “kendine güven”, “duygusal zeka”, “yenilikçi olma” alt boyutlarında girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Erkek öğretmen adaylarının kariyer stresi “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği”, “dışsal çatışma”, alt boyutlarında kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. İş deneyimi olan öğretmen adaylarının kariyer stresi “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” alt boyutunda, “dışsal çatışma” alt boyutunda, “iş bulma” alt boyutunda iş deneyimi olmayanlara göre anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/alan öğretmen adaylarının kariyer stresi, “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” ve “iş bulma” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/ almayan öğretmen adaylarına göre, daha yüksek çıkmıştır. Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri toplam puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönde ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kariyer Stresi, Öğretmen Adayı, Öğretmen Yetiştirme.

Pre-Service Teachers' Entrepreneurship Characteristics and Views of Career Stress

Abstract

The current study aims to investigate the relationship between pre-service teachers' entrepreneurship characteristics and career stress in relation to different variables. In addition, it also aims to investigate the relationship between pre-service teachers' entrepreneurship characteristics and career stress. The current study employed the relational survey model and causal comparative model. The participants of the study are 354 senior students from the departments of elementary school teacher training, pre-school teacher training, Turkish, social studies teaching, German, English, science, elementary school mathematics, arts, music, computer and instructional technologies, psychological counselling and guidance. As the data collection tools, the "Entrepreneurship Scale" developed by Deveci and Çepni (2015) and the "Career Stress Scale" developed by Choi et al. (2011) and adapted to Turkish by Özden and Sertel-Berk, (2017) were used. In the analysis of the collected data, frequencies, percentages, Mann Whitney U test and correlation analysis were used. As a result, the female pre-service teachers' entrepreneurship mean score was found to be higher than that of the male pre-service teachers in the sub-dimension of emotional intelligence. The entrepreneurship characteristics of the pre-service teachers having work experience were found to be better than those of the pre-service teachers not having work experience in the sub-dimension of risk taking. The entrepreneurship mean scores of the pre-service teachers having taken a course/seminar on entrepreneurship were found to be higher than those of the pre-service teachers not having taken a course/seminar in the sub-dimensions of risk taking, self-confidence, emotional intelligence and being innovative. The male pre-service teachers' career stress was found to be higher than that of the male pre-service teachers in the sub-dimensions of career ambiguity and lacking information, external conflict. The career stress of the pre-service teachers was found to be not varying significantly depending on work experience in the sub-dimensions of career ambiguity and lacking information, external conflict and employment pressure. The career stress of the pre-service teachers having taken a course/seminar on entrepreneurship was found to be higher than that of the pre-service teachers not having taken a course/seminar in the sub-dimensions of career ambiguity and lacking learning and employment pressure. A weak, negative and significant correlation was found between the pre-service teachers' entrepreneurship characteristics and career stress.

Keywords: Entrepreneurship, Career Stress, Pre-Service Teacher, Teacher Training.

Giriş

Günlük yaşamın stresleri, insanların normal yaşam biçiminde değişikliklere neden olmaktadır. Stres, bireyin içinde akademik ve iş yaşamı ile ilgili aktivitelerinin de yer aldığı yaşam aktivitelerini yerine getirme yetisi üzerinde ciddi etkilere yol açmaktadır. Sürekli hale gelmiş olan stres, 15 ile 24 yaşlarında olan gençler arasında depresyon ve diğer sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Stresin, öğrenme yetisini ve bilgiyi sergileme yetisini azaltarak, iş gücü piyasasına girişi geciktirerek ve geleceğe yönelik verimliliği azaltarak öğrencilerin gelecek kariyerleri üzerinde yıkıcı etkileri olabilmektedir (Yavuzaslan, Barışıl & Fekete Farkas, 2016). Kariyerle ilgili stres kaynakları aile, çevre, medya gibi dışsal kaynaklar, mezuniyet sonrası iş bulma baskısı, planladığı kariyere ilişkin bilgi eksikliği ve mezun olacağı bölümün kariyer imkânlarına ilişkin mevcut belirsizlik olabilmektedir (Günay & Çelik, 2019).

Üniversite öğrencilerinin, en önemli kariyer stresi kaynaklarından biri, mezun olunca iş bulabilmektir. Çünkü ülkemizde işsizlik çok büyük bir sorundur. TÜİK (2020) verilerine göre, Türkiye genelinde 15 ve üstü yaştaki işsiz sayısı 2019 yılında bir önceki yıla göre 932 bin kişi artmıştır. 4 milyon 469 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı ise 2,7 puan artış göstererek %13,7 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2013 yılında Kamu Personeli Seçme Sınavı Eğitim Bilimleri sınavına giren aday sayısı 252 bin 741'dir. Sonraki yıllarda, sınava giren aday sayısı artmıştır. 2018 yılında Eğitim Bilimleri sınavına giren aday sayısı 416 bin 485'tir. Önceki yıllarda, 40 bin-55 bin arasında yıllık öğretmen ataması yapılmakta iken, 2016 yılından sonra 20 bin-25 bin arasında yapılmaktadır. 2018 yılında ise toplam 25 bin 577 öğretmen ataması yapılmıştır (TEDMEM, 2019). Her yıl atama bekleyen öğretmenlere on binlerce yeni mezun eklenmekte ve bu sayı mevcut öğretmen ihtiyacının çok üzerindedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının kariyer planlaması yaparak, kendilerine alternatif iş imkânları yaratmaları gerekmektedir. Öğretmen adayları, üniversite öğrenimleri süresince girişimcilik becerilerini geliştirebilirlerse, alternatif kariyer planları yapabilir, alternatif iş imkânları oluşturabilir ve böylece kariyer stresleri de azalabilir.

Girişimcilik

Girişimcilik 21. yüzyıl becerilerinden biridir. Öğretmen adaylarının girişimcilik becerisine sahip olması hem kendilerinin girişimci bireyler olabilmesi hem öğrencilerine girişimciliği öğretebilmeleri bakımından çok önemlidir. Girişimcilik, var olan fırsatları tespit etmek ve onlardan yararlanmak için işletmeleri yaratmak ve büyütmek amacıyla özel olarak girişimcilik becerilerinin uygulanması olarak tanımlanır (Enterprise and Entrepreneurship Education, 2012). Gartner'a (1990) göre, girişimcilik, yeni ya da küçük bir firmanın sahibi-yöneticisi olma yönünde ortaya konulan aktiviteler ile bağlantılı çabadır. Girişimcilik, ayrıca kurulu olan işletmeler

içinde yeni ve tipiksel olarak yenilikçi girişimleri başlatılmasını içeren bir çaba olarak da tanımlanabilir.

Girişimcilik, “içinde bireylerin ya kendi başlarına ya da işletmelerin içinde, o anda kontrol etmekte oldukları kaynaklar ne olursa olsun fırsatların peşinde koşma sürecidir” (Stevenson & Jarillo, 1990, s. 23). Girişimci yeni değer yaratma (yeni bir inovasyon ve/ya da yeni bir işletme) sürecinden sorumlu kişidir (Bruyat & Julien, 2001).

Girişim ve girişimcilik duygusu bir bireyin fikirlerini eyleme dönüştürebilme becerisidir. Hedefleri başarabilmek için proje planlama ve yönetme, yaratıcılık, yenilikçilik ve risk almayı kapsamaktadır. Girişimcilik, bireyleri yalnızca evde ve toplum içinde değil, çalışmalarının bağlamları konusunda farkında olmaları ve fırsatları yakalamaları için çalışma ortamlarında da desteklemektedir. Ayrıca, sosyal ve ticari eylemler yapan veya bu eylemlere katkıda bulunan bireylerin gereksinim duyduğu daha özel beceri ve bilgiler için bir temeldir (European Commission, 2016).

Girişimcilik eğitimi, girişimci bir zihin yapısının, yeni bir girişimde bulunma, var olan bir işi geliştirme, girişimci bir işletme dizayn etme bağlamında becerilerin geliştirilmesine ve uygulanmasına odaklanır (Enterprise and Entrepreneurship Education, 2012). Gibb’e (2005) göre girişimcilik eğitimi, girişimcilik için öğrenme, girişimcilik vasıtasıyla öğrenme ve girişimcilik hakkında öğrenme ile ilgilidir (Aktaran, Deveci & Seikkula-Leino, 2018). Girişimcilik eğitimi, kişinin yaşamındaki fırsatları tanıma yetisini, yeni fikirler yaratarak fırsatların peşinden gitme ve gerekli kaynakları bulma yetisini, yeni bir firma yaratma ve işletme yetisini, yaratıcı ve kritik bir biçimde düşünme yetisini içerir (Raposo & do Paço, 2011).

Girişimcilik eğitimi konusunda iki farklı bakış açısı vardır. İlk olarak, girişimci tutumların, becerilerin ve bilgilerin geliştirilmesi bireylerin fikirlerini eyleme dönüştürebilmesini sağlamalıdır. İkinci olarak ise, girişimcilik yalnızca ekonomik eylemler ve iş kurma ile ilgili değil, hayatın ve toplumun tüm alanları ile ilgilidir (European Commission, 2016). Üniversite eğitimini alırken girişimcilik hakkında bilgi edinmek ve onu tecrübe etmek bazı kazanımlar getirebilir. Öğrencilere, alternatif bir kariyer seçeneği sunar ve kendi işlerini kurmaları ya da sosyal bir girişimde bulunmaları yönünde onlara ihtiyaç duydukları cesareti sağlar (Enterprise and Entrepreneurship Education, 2012).

Girişimcilik eğitimi ile bireylere girişimcilik özellikleri kazandırılabilir. Deveci ve Çepni’ye (2015a) göre, girişimci özellikler; motive olma, yenilikçi olma, fırsatları görme ve başarı isteği, risk alma, duyguları kontrol etme, kendine güven, karar verme ve duygusal zekâdır. İnce, Erdem, Deniz ve Bağlar’a (2015) göre, girişimci bir kişinin özellikleri arasında, belirsizliğe karşı tolerans, yenilikçilik, başarıma ihtiyacı duyma, kontrol odağı ve risk alma, kendine güven gibi özellikler bulunmaktadır.

Ülkemizde, her eğitim düzeyinde, 21. yüzyıl becerisi olan girişimcilik becerisinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretim programları güncellenmiş ve 2018 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenen 8 tane yetkinlik öğretim programlarına konulmuştur. Bunlardan bir tanesi de “inisiyatif alma ve girişimcilik” olarak öğretim programlarında yer almaktadır (MEB, 2018).

2023 eğitim vizyonu doğrultusunda, Anadolu liseleri, sosyal bilimler liseleri ve fen liselerinde Tasarım-Beceri atölyeleri kurulması ile öğrencilere girişimcilik, eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcı düşünme, yenilikçilik becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ile Genç Başarı Eğitim Vakfı arasında “Gençlerin Girişimcilik Becerilerinin Geliştirilmesi Alanında İş Birliği Protokolü” imzalanmıştır (MEB, 2019).

Yükseköğretimde girişimcilik eğitimi, girişimcilik dersleri, KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) eğitimleri ve çeşitli projeler kapsamında yürütülmektedir (GİSEP, 2015). Türkiye’de, 2018 yılında Yüksek Öğretim Kurulu tarafından Eğitim Fakültelerinin öğretmen yetiştirme programları güncellenmiştir. 2018-2019 eğitim-öğretim döneminde uygulamaya konulmuştur. Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarına, “Ekonomi ve Girişimcilik” dersi, seçmeli genel kültür dersi olarak konulmuştur.

Öğretmen adayları, hizmet öncesi eğitimlerinde girişimciliği tecrübe etme şansına sahip olmalıdır. Kapsamlı bir biçimde girişimciliği dayatan bir kurumda öğrenim görerek, öğretmen adayları, kendilerinin yenilikçi ve girişimci olmalarına olanak tanıyacak bir dizi beceriyi geliştirir. Girişimcilik ilkelerinin farkında olarak mesleğe giren öğretmenler, “girişimcilik kıvılcımını” yakabilecektir ve mesleki kariyerlerinin en başından öğrencilerine ilham verebilecektir (European Commission, 2014).

Öğretmen eğitimi veren kurumlar, kurumsal hedeflere girişimcilik stratejilerinin nasıl hizmet edebileceğine dair var olan bir misyondan ve net bir vizyondan fayda sağlayacaktır. Girişimcilik eğitimi, izole bir konu olarak görülmekten daha ziyade, her öğretmenin nitelikleri açısından önemli olan temel bir yeterlik olarak görülerek, tüm öğretmenlik programı içine yatay bir yaklaşım biçiminde yerleştirilebilir (European Commission, 2014).

Kariyer Stresi

Stres, kişinin, gereksinimlerine doyum ararken, kendi içinden ya da çevresinden gelen ve kişiliğinde gerginlik, bozukluk yaratan; çok güçlü olunca da uyumunu sağlayan savunma kaynaklarını yıpratın, kişilik yapısı ve işlevlerinde köklü değişim ve çöküntülere yol açan engellerle karşı karşıya kalmasıdır (Bakırcıoğlu, 2016). Stres, “birey ve çevresinin karşılıklı olarak birbirini etkilediği bir süreç içerisinde, bireyin çevresel uyarıcıları çözümüyle ilgili bir problem olarak algıladığı ve bireyin sahip olduğu kaynakları zorlayan bir durumdur” (Doğan, 2019, s. 413). Gazzaz ve

diğerleri (2018); Mirón ve diğerleri (2019); Othman, Ahmad, El Morr ve Ritvo (2019); van Zyl ve Dhurup (2016) tarafından yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin stres düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Mutlu, Korkut-Owen, Özdemir ve Ulaş-Kılıç'a (2019) göre, yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencileri eğitsel, kişisel, sosyal ve kariyer gelişim alanlarında çeşitli deneme davranışlarında bulunarak kendi yaşamlarına yön vermekte ve kimliklerini keşfetmektedirler. Üniversite öğrencileri çeşitli nedenlerden dolayı kişisel, sosyal, eğitsel ve kariyer gelişim alanlarında pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Yavuzaslan ve diğerlerine (2016) göre, üniversite yıllarında stresin ana kaynaklarından birisi, iş bulma ve kariyer seçiminin neden olduğu baskı ile bağlantılı olabilmektedir.

Choi ve diğerlerine (2011) göre, kariyer stresi, birey ile birey tarafından sahip olduğu kaynaklarına baskı yapan ya da bu kaynakların ötesinde talepleri olan ve onun iyi oluşunu tehdit etmekte olarak algılanan bir çevre ile olan dinamik etkileşimi olarak tanımlanabilir. Choi ve diğerleri (2011) kariyer stresini dört boyut olarak ifade etmişlerdir. İlk boyut Kariyer Belirsizliğidir. Bu, güven eksikliği tarafından sebep olunan stresin düzeyini ve onların gelecekte tam olarak ne yapacaklarını bilmemelerinden kaynaklanan kaygılarını ifade etmektedir. İkinci boyut, Bilgi Eksikliğidir. Bu, kaynak bulmada ya da yardım sağlayacak insan bulmada yaşanan güçlüklerden kaynaklanan stresin düzeyini ölçer. Üçüncü boyut İş Bulma Baskısı'dır. Bu, istihdam ve iş gücü piyasası için hazırlanma ile ilgili baskıyı değerlendirir. Dördüncü boyut Dışsal Çatışma dır. Ebeveynler ve arkadaşlar gibi önemli kişilerden kaynaklanan çatışmaları ifade etmektedir.

King, Vidourek, Merianos ve Singh (2014) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin çoğunun çok stresli oldukları ve gelecekteki kariyerleriyle ilgili olarak stres yaşadıkları belirlenmiştir. Aşçı, Hazar, Kılıç ve Korkmaz'ın (2015) araştırmasında, üniversite öğrencilerinin mezuniyet sonrası ne yapacağını bilememesinin strese neden olduğu belirlenmiştir. Akoğlu-Kozak ve Dalkıranoglu'nun (2013) çalışmasında, üniversite öğrencilerine kariyer kararlarında yeterli düzeyde yönlendirme yapılmadığı belirlenmiştir. Korkut Owen'ın (2018) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin en fazla iş ve eğitim olanaklarını keşfetme konusunda kariyer ihtiyaçları olduğu belirlenmiştir. Günay ve Çelik'in (2019) araştırmasında, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğinin öğrencilerdeki iyimserliği ve psikolojik iyi oluşu negatif şekilde etkilediği saptanmıştır.

Kızılaslan'ın (2014) araştırmasında, öğretmen adaylarının yüksek oranda strese maruz kaldıkları belirlenmiştir. Akpınar'ın (2013b) araştırmasında, öğretmen adaylarının stres düzeyinin genellikle stresli durumda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, atanma kaygısı taşıyan öğretmen adaylarının stres düzeyinin, bu kaygıyı kısmen duyanlar ve duymayanlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Mutlu ve diğeri (2019) tarafından yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının kariyer planlarının öncelikle atanma olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının kariyer kararsızlığı yaşadıkları konular ise, ikilemede kalmak, öğretmenlik mesleğinin kendilerine uygunluğu ve öğretmen olarak atanamazlar ise ne yapabileceklerini bilememeleridir. Yerin Güneri, Owen, Tanrikulu, Dolunay Cuğ ve Büyükgöze Kavas'ın (2016) çalışmasında, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, iş dünyası ile ilgili bilgi alma, üniversite hayatından iş hayatına geçme, kariyer planı yapma ve stresle başa çıkma konularında kariyer gelişimi için ihtiyaç belirttikleri saptanmıştır.

2018 yılı ile Türkiye'de Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültesi sayısı 96'ya ulaşmıştır. 2018 yılında Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının sayısı ise 217 bin 645'tir. Ayrıca, her yıl 50 binin üzerinde öğrencinin pedagojik formasyon eğitimi sertifikası aldığı tahmin edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, 2018 yılında toplam öğretmen ihtiyacını ise 97 bin 31 olarak belirtmiştir (TEDMEM, 2019). Buna göre, öğretmen yetiştirmede, arz-talep dengesizliği olduğu görülmektedir. Ülkemizin öğretmen ihtiyacının çok üstünde, atama bekleyen öğretmen adayı olduğu için, eğitim fakültesi öğrencileri atanamama kaygısı yaşamaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ülkemizde alan yazın incelendiğinde, öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerini inceleyen (Adatepe, 2018; Akman, 2018; Alan, 2019; Armut & Kılınç, 2018; Aydın & Öner, 2016; Çelik, 2014; Deveci & Çepni, 2015b; Ergün, 2019; Gözübüyük, 2019; Karademir, Balbağ & Çemrek, 2018; Karakuş, 2019; Korkmaz, Çerçi & Büyükkız, 2019; Köstekçi, 2016; Memduhoğlu & Şahin, 2017; Ocak & Su, 2016; Öztürk, Önder & Yıldırım, 2019; Öztürk, 2018; Özbilen, 2019; Pan & Akay, 2015; Şenel & Kocaalan, 2018; Tican, 2019; Yavaşoğlu, 2019; Yılmaz, 2019) birçok araştırma bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının kariyer streslerini inceleyen (Bozyiğit & Gökbaraz, 2020; Çetinkaya, 2019; Yaşar ve Turgut, 2019; Yılmaz, 2019) birkaç araştırma bulunmaktadır. Öğretmen adaylarının kariyer streslerini inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu ve çoğunlukla beden eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin örnekleme alındığı belirlenmiştir. Sadece Eğitim Fakültesinde yer alan farklı bölümlerin ele alındığı kariyer stresi ile ilgili bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının girişimcilik becerisini çeşitli değişkenlere göre inceleyen birçok araştırma olduğu görülmüştür. Ancak, öğretmen adaylarının hem girişimcilik özelliklerini hem kariyer streslerini çeşitli değişkenlere göre inceleyen ve bu ikisi arasındaki ilişkinin ne düzeyde olduğunu inceleyen bir araştırma yoktur. Bu nedenle çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra, öğretmen olarak iş bulamaması durumunda, farklı iş olanaklarını fark etmesi, farklı alanlarda kendine istihdam yaratabilmesi için girişimcilik özelliklerini geliştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, kariyer streslerinin de azalacağı düşünülebilir. Bu nedenle, araştırmanın yapılması önemlidir.

Bu araştırma, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ve kariyer stresleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bunun yanında, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Bu temel amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri, cinsiyet, iş deneyimi, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alma değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının kariyer stresleri cinsiyet, iş deneyimi, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alma, değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli ve nedensel karşılaştırma modelinde hazırlanmıştır. İlişkisel tarama, değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak üzere yapılan bir modeldir (Sönmez & Alacapınar, 2017). Nedensel karşılaştırma, olmuş bitmiş bir olgunun sonuçlarına etki eden nedenleri belirleme araştırmasıdır (Sönmez & Alacapınar, 2017).

Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, amaçlı örnekleme yöntemine göre 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yönteminde evren araştırmanın amacına uygun bir şekilde kümeler ayrılmaktadır. Araştırmaya en uygun olduğu belirlenen küme örneklem olarak seçilmektedir (Şahin, 2014). Girişimcilik ölçeği ile kariyer stresi ölçeği sosyal bilgiler, fen bilgisi, ilköğretim matematik, resim, müzik, Türkçe, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, okul öncesi, İngilizce, sınıf, Almanca, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği programına devam eden 354 öğretmen adayına uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının değişkenlere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Değişkenlere Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

		f	%
Cinsiyet	Kadın	254	71,8
	Erkek	100	28,2
	Toplam	354	100
İş deneyimi	Evet	212	59,9

	Hayır	142	40.1
	Toplam	354	100
Girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alma	Evet	63	17.8
	Hayır	291	82.2
	Toplam	354	100

Tablo 1'e bakıldığında, cinsiyet açısından araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, %71.8'i kadın, %28.2'si erkek olduğu; iş deneyimi açısından baktığımızda %59.9'u evet, %40.1'i hayır olduğu belirlenmiştir. Girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alma açısından bakıldığında %82.2'si hayır, %17.8'i evet cevabının verildiği belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgiler Formu: Araştırmacı tarafından geliştirilen bu formda, cinsiyet, iş deneyimi, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almaya ilişkin sorular yer almaktadır.

Girişimcilik Ölçeği: Araştırmada Deveci ve Çepni (2015a) tarafından geliştirilen öğretmen adaylarına yönelik "Girişimcilik" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zeka, yenilikçi olma olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Girişimcilik ölçeği 5 maddesi olumsuz, 33 maddesi olumlu olan toplam 38 maddeden oluşmaktadır. Alt ölçeklere ilişkin olarak Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları fırsatları görme .82, risk alma .77, kendine güven .83, yenilikçi olma .82, duygusal zeka .81 bulunmuştur. Bu araştırmada Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları fırsatları görme .80, risk alma .73, kendine güven .70, yenilikçi olma .72, duygusal zeka .73 bulunmuştur. Risk alma alt boyutunda, kendine güven alt boyutunda ve yenilikçi olma alt boyutu için en düşük puan 7 iken, en yüksek puan 35, fırsatları görme için en düşük puan 9 iken en yüksek puan 45, duygusal zeka alt boyutu için en düşük puan 8 iken en yüksek puan 40'tır.

Kariyer Stresi Ölçeği: Bu çalışmada Choi ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilmiş, Özden ve Sertel-Berk, (2017) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmış "Kariyer Stres Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, kariyer belirsizliği/bilgi eksikliği, dışsal çatışma ve iş bulma baskısı olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları ise ölçeğin geneli için 0,94'dür. Alt ölçeklere ilişkin olarak Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları, kariyer belirsizliği/bilgi eksikliği alt boyutu için 0.94, iş bulma baskısı alt boyutu için 0.86, dışsal çatışma alt boyutu için 0.83'tür. Bu araştırmada, Cronbach Alpha katsayıları kariyer belirsizliği/bilgi eksikliği alt boyutu için 0.91, iş bulma baskısı alt boyutu için 0.81, dışsal çatışma alt boyutu için 0.77 ve ölçeğin geneli için bu değer 0.92 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 100'dür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerini elde etmek için girişimcilik ölçeği ile kariyer stresi ölçeğinden elde edilen veriler çözümlenmiştir. Araştırmada toplanan veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. İlk olarak yapılacak olan istatistiksel testlerin belirlenmesi amacıyla verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Normallik analizleri sonucunda, Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarının ($p < 0.05$) anlamlılık düzeyi değerlerine bakılmıştır. Buna göre veriler normal dağılım göstermediği için non-parametrik testler uygulanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, mann whitney u testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Her iki ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi anlamlılık düzeyi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Kariyer Stresi Ölçeği ve Girişimcilik Özellikleri Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Testi Anlamlılık Düzeyi Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov		
Ölçekler	Boyutlar	p
Kariyer Stresi Ölçeği	Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği	.000
	Dışsal çatışma	.000
	İş bulma	.002
Girişimcilik Özellikleri Ölçeği	Risk alma	.000
	Fırsatları görme	.000
	Kendine güven	.000
	Duygusal zeka	.000
	Yenilikçi olma	.000

Tablo 2’ye göre, kariyer stresi ölçeği ve girişimcilik özellikleri ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçlarından elde edilen anlamlılık düzeyi sonuçları $p=0.05$ güven düzeyine göre daha düşük düzeydedir ($p < 0.05$). Buna göre, her iki ölçeğin alt boyutlarının normal dağılım göstermediği ortaya çıkmaktadır (Taşpınar, 2017).

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın bulguları alt problemler çerçevesinde sunulmuştur.

Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U-Testi Bulguları

Öğretmen adaylarının girişimcilik özelliklerine yönelik görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortanca	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Risk alma	Kadın	254	27.00	174.15	44235.00	11850.000	.325
	Erkek	100	27.00	186.00	18600.00		
Fırsatları görme	Kadın	254	33.00	184.00	46737.00	11048.000	.056
	Erkek	100	32.00	160.98	16098.00		
Kendine güven	Kadın	254	27.00	183.35	46570.00	11215.000	.085
	Erkek	100	27.00	162.65	16265.00		
Duygusal zeka	Kadın	254	32.00	186.08	47265.00	10520.000	.012*
	Erkek	100	30.50	155.70	15570.00		
Yenilikçi olma	Kadın	254	25.00	182.75	46419.00	11366.000	.123
	Erkek	100	25.00	164.16	16416.00		

(*p<0.05)

Tablo 3’e bakıldığında, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri cinsiyete göre, “duygusal zeka” alt boyutunda anlamlı bir fark görülmektedir. “Duygusal zeka” alt boyutunda, kadın öğretmen adaylarının (SO=186.08; Ortanca=32.00), erkek öğretmen adaylarından (SO=155.70; Ortanca= 30.50) daha yüksek girişimcilik puanlarına sahip oldukları belirlenmiştir. “Risk alma” alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının (SO=174.15; Ortanca= 27.00), erkek öğretmen adaylarının (SO=186.00; Ortanca= 27.00), “fırsatları görme” alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının (SO=184.00; Ortanca:33.00), erkek öğretmen adaylarının (SO=160.98; Ortanca= 32.00), “kendine güven” alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının (SO=183.35; Ortanca= 27.00), erkek öğretmen adaylarının (SO=162.65; Ortanca=27.00), “yenilikçi olma” alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının (SO=182.75; Ortanca=25.00), erkek öğretmen adaylarının (SO=164.16; Ortanca=25.00) puanlarına sahip oldukları ve anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özelliklerinin İş Deneyimine Göre Mann Whitney U-Testi Bulguları

Öğretmen adaylarının girişimcilik özelliklerine yönelik görüşlerinin iş deneyimine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özelliklerinin İş Deneyimine Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Boyutlar	İş deneyimi	N	Ortanca	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Risk alma	Evet	212	27.00	186.71	39582.00	13100.000	.038*
	Hayır	142	26.00	163.75	23253.00		
Fırsatları görme	Evet	212	32.00	177.72	37677.00	15005.000	.960
	Hayır	142	32.00	177.17	25158.00		
Kendine güven	Evet	212	27.00	174.53	37001.00	14423.000	.503
	Hayır	142	27.00	181.93	25834.00		
Duygusal zeka	Evet	212	31.00	172.29	36526.00	13948.000	.240
	Hayır	142	32.00	185.27	26309.00		
Yenilikçi olma	Evet	212	25.00	184.16	39042.50	13639.500	.133
	Hayır	142	24.00	167.55	23792.50		

(*p<0.05)

Tablo 4’e bakıldığında, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri iş deneyimine göre, “risk alma” alt boyutunda anlamlı bir fark görülmektedir. “Risk alma” alt boyutunda, iş deneyimi olanların (SO=186.71; Ortanca=27.00), iş deneyimi olmayanlardan (SO=163.75; Ortanca=26.00) daha yüksek girişimcilik puanlarına sahip oldukları belirlenmiştir. “Fırsatları görme” alt boyutunda iş deneyimi olanların (SO=177.72; Ortanca=32.00), iş deneyimi olmayanların (SO=177.17; Ortanca=32.00), “kendine güven” alt boyutunda iş deneyimi olanların (SO=174.53; Ortanca=27), iş deneyimi olmayanların (SO=181.93;Ortanca= 27), “duygusal zeka” alt boyutunda iş deneyimi olanların (SO=172.29; Ortanca=31.00), iş deneyimi olmayanların (SO=185.27; Ortanca=32), “yenilikçi olma” alt boyutunda iş deneyimi olanların (SO=184.16; Ortanca=25.00), iş deneyimi olmayanların (SO=167.55; Ortanca=24.00) puanlarına sahip oldukları ve anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özelliklerinin Girişimcilik İle İlgili Ders/Kurs/Seminer Almaya Göre Mann Whitney U-Testi Bulguları

Öğretmen adaylarının girişimcilik özelliklerine yönelik görüşlerinin girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almaya göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özelliklerinin Girişimcilik İle İlgili Ders/Kurs/Seminer Almaya Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Boyutlar	Ders/kurs alma	N	Ortanca	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Risk alma	Evet	63	28.00	202.11	12733.00	7616.000	.034*
	Hayır	291	27.00	172.17	50102.00		
Fırsatları görme	Evet	63	32.00	165.02	10396.00	8380.000	.284
	Hayır	291	32.00	180.20	52439.00		
Kendine güven	Evet	63	28.00	211.02	13294.00	7055.000	.004*
	Hayır	291	27.00	170.24	49541.00		
Duygusal zeka	Evet	63	32.00	203.23	12803.50	7545.500	.027*
	Hayır	291	31.00	171.93	50031.50		
Yenilikçi olma	Evet	63	26.00	215.55	13579.50	6769.500	.001*
	Hayır	291	25.00	169.26	49255.50		

(*p<0.05)

Tablo 5’e bakıldığında, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almaya göre, “risk alma”, “kendine güven”, “duygusal zeka”, “yenilikçi olma” alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmektedir. “Risk alma” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alanların (SO=202.11; Ortanca=28.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanlardan (SO=172.17; Ortanca=27.00), “kendine güven” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alanların (SO=211.02; Ortanca= 28.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanlardan (SO=170.24; Ortanca=27), “duygusal zeka” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alanların (SO=203.23; Ortanca=32.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanlardan (SO=171.93; Ortanca=31.00), “yenilikçi olma” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alanların (SO=215.55; Ortanca=26.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanlardan (SO=169.26; Ortanca=25.00) daha yüksek girişimcilik puanlarına sahip oldukları belirlenmiştir. “Fırsatları görme” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alanların (SO=165.02; Ortanca=32.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanların (SO=180.20; Ortanca=32.00), puanlarına sahip oldukları ve anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U-Testi Bulguları

Öğretmen adaylarının, kariyer streslerine yönelik görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortanca	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği	Kadın	254	18.00	169.42	43032.00	10647.000	.018*
	Erkek	100	21.00	198.03	19803.00		
Dışsal çatışma	Kadın	254	7.00	169.25	42990.50	10605.500	.015*
	Erkek	100	8.00	198.45	19844.50		
İş bulma	Kadın	254	18.00	183.30	46684.00	11101.000	.065
	Erkek	100	17.00	161.51	16151.00		

(*p<0.05)

Tablo 6’ya bakıldığında, öğretmen adaylarının kariyer stresi cinsiyete göre, “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği”, “dışsal çatışma”, alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmektedir. “Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” alt boyutunda, erkek öğretmen adaylarının (SO=198.03; Ortanca=21.00), kadın öğretmen adaylarından (SO=169.42; Ortanca=18.00) daha yüksek kariyer stresi puanlarına sahip oldukları görülmektedir. “Dışsal çatışma” alt boyutunda erkek öğretmen adaylarının (SO=198.45; Ortanca=8.00), kadın öğretmen adaylarından (SO=169.25; Ortanca=7.00) daha yüksek kariyer stresi puanlarına sahip oldukları görülmektedir. “İş bulma” alt boyutunda kadın öğretmen adaylarının (SO=183.30; Ortanca=18.00), erkek öğretmen adaylarının (SO=161.51; Ortanca=17.00) puanlarına sahip oldukları ve anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin İş Deneyimine Göre Mann Whitney U-Testi Bulguları

Öğretmen adaylarının kariyer streslerine yönelik görüşlerinin iş deneyimine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin İş Deneyimine Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Boyutlar	İş deneyimi	N	Ortanca	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
----------	-------------	---	---------	-----------------	--------------	---	---

Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği	Evet	212	20.00	184.84	39186.50	13495.500	.099
	Hayır	142	18.00	166.54	23648.50		
Dışsal çatışma	Evet	212	8.00	184.75	39167.50	13514.500	.101
	Hayır	142	7.00	166.67	23667.50		
İş bulma	Evet	212	18.00	177.53	37636.50	15045.500	.994
	Hayır	142	17.00	177.45	25198.50		

(*p<0.05)

Tablo 7'ye bakıldığında, öğretmen adaylarının kariyer stresi iş deneyimi değişkenine göre “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” alt boyutunda iş deneyimi olanların (SO=184.84; Ortanca=20.00), iş deneyimi olmayanların (SO=166.54; Ortanca=18.00), “dışsal çatışma” alt boyutunda iş deneyimi olanların (SO=184.75; Ortanca=8.00), iş deneyimi olmayanların (SO=166.67; Ortanca=7), “iş bulma” alt boyutunda iş deneyimi olanların (SO=177.53; Ortanca=18.00), iş deneyimi olmayanların (SO=177.45; Ortanca=17.00), puanlarına sahip oldukları ve anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin Girişimcilik ile İlgili Ders/Kurs/Seminer Almaya Göre Mann Whitney U-Testi Bulguları

Öğretmen adaylarının kariyer streslerine yönelik görüşlerinin girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almaya göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin Girişimcilik ile İlgili Ders/Kurs/Seminer Almaya Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Boyutlar	Ders/kurs alma	N	Ortanca	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği	Evet	63	18.00	153.95	9699.00	7683.000	.044*
	Hayır	291	20.00	182.60	53136.00		
Dışsal çatışma	Evet	63	8.00	178.19	11226.00	9123.000	.953
	Hayır	291	7.00	177.35	51609.00		
İş bulma	Evet	63	16.00	151.37	9536.00	7520.000	.025*
	Hayır	291	18.00	183.16	53299.00		

(*p<0.05)

Tablo 8’e bakıldığında, öğretmen adaylarının kariyer stresi girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/almaya göre, “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği”, “iş bulma” alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmektedir. “Kariyer

belirsizliği ve bilgi eksikliği" alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/ almayan öğretmen adaylarının (SO=182.60; Ortanca=20.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer/ alan öğretmen adaylarından (SO=153.95; Ortanca=18.00), daha yüksek kariyer stresi puanlarına sahip oldukları görülmektedir. "İş bulma" alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/ almayan öğretmen adaylarının (SO=183.16; Ortanca=18.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer/ alan öğretmen adaylarından (SO=151.37; Ortanca=16), daha yüksek kariyer stresi puanlarına sahip oldukları görülmektedir. "Dışsal çatışma" alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/ alan öğretmen adaylarının (SO=178.19; Ortanca=8.00), girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/ almayan öğretmen adaylarının (SO=177.35; Ortanca=7.00) puanlarına sahip oldukları ve anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri ile Kariyer Stresleri Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının kariyer stresi ile girişimcilik özellikleri puanları arasındaki ilişki düzeyine ilişkin bulgular Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Girişimcilik ile Kariyer Stresi Puanlarının Korelasyonları

		Kariyer stresi
Girişimcilik	r	-0.34**

* p<0.05

Tablo 9'da, Non parametrik test özelliği sağlandığı için, Spearman ile analiz yapılmıştır. Elde edilen sonuca göre, öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri toplam puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=-0.34$; $p<0.05$ belirlenmiştir).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri cinsiyet, iş deneyimi, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alma gibi değişkenlere göre incelenmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur.

Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri cinsiyete göre incelendiğinde, kadın öğretmen adaylarının "duygusal zeka" alt boyutunda erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. "Risk alma", "fırsatları görme", "kendine güven", "yenilikçi olma" alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Karademir ve diğerleri (2018); Özbilen (2019); Yılmaz (2019) tarafından yapılan araştırmalarda, kadın öğretmen adaylarının girişimciliklerinin duygusal zeka alt boyutunda erkek öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmaların bulguları, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Alan (2019); Aydın ve Öner (2016); Gözübüyük (2019); Korkmaz ve diğerleri (2019) tarafından yapılan araştırmalarda, erkek öğretmen adaylarının girişimcilikleri, kadın öğretmen adaylarından daha yüksek olarak belirlenmiştir. Adatepe (2018); Armut ve Kılınç (2018); Çelik (2014); Ergün (2019); Karakuş (2019); Köstekçi (2016); Memduhoğlu ve Şahin (2017); Ocak ve Su (2016); Öztürk ve diğerleri (2019); Öztürk (2018); Pan ve Akay (2015); Yavaşoğlu (2019) tarafından yapılan araştırmalarda, öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu araştırmaların bulguları ile araştırmanın bulguları tutarlı değildir. Bu araştırmada, kadın öğretmen adaylarının duygusal zekâlarının erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkması, kadınların kendi duygularının farkına varabilmesi, kendi duygularını yönetebilmesi, kendini motive edebilmesi, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi, değişime uyum sağlayabilmesi, başkalarının duygu ve düşüncelerini rahatça anlayabilmesi ve sosyal becerilere sahip olması ile açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri iş deneyimine göre incelendiğinde, iş deneyimi olanların “risk alma” alt boyutunda iş deneyimi olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. “Fırsatları görme”, “kendine güven”, “duygusal zeka”, “yenilikçi olma” alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Deveci ve Çepni (2015b); Karademir ve diğerleri (2018); Öztürk ve diğerleri (2019) tarafından yapılan araştırmalarda, iş deneyimi olan öğretmen adaylarının risk alma alt boyutunda girişimcilik özelliklerinin iş deneyimi olmayanlara göre daha iyi olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmaların bulguları, araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Şenel ve Kocaalan'ın (2018) araştırmasında, çocuk gelişimi ön lisans programı öğrencileri ile okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin daha önce bir iş yerinde çalışma durumlarına göre girişimcilik eğilimlerinde anlamlı bir fark çıkmamıştır. Karakuş (2019) tarafından yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının bireysel girişimcilik algıları iş deneyimine göre farklılık göstermemiştir. Bu araştırmaların bulguları, araştırmanın bulguları ile tutarlı değildir. Bu araştırmada, iş deneyimi olan öğretmen adaylarının, risk alma yönünden girişimcilik becerilerinin daha yüksek çıkması, bir işte çalışarak tecrübe kazanması ve yapabileceğine ilişkin güveninin artması ile açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almaya göre incelendiğinde, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alanların “risk alma”, “kendine güven”, “duygusal zeka”, “yenilikçi olma” alt boyutlarında girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. “Fırsatları görme” alt boyutunda anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Tican'ın (2019) araştırmasında, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alan öğretmen adaylarının bireysel girişimcilik algıları kendine güven alt boyutunda almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Akman'ın (2018) araştırmasında, girişimcilik dersi almanın

sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik algısına olumlu yansıdığı belirlenmiştir. Boldureanu, Ionescu, Bercu, Bedrule-Grigorut ve Boldureanu (2020) tarafından yapılan araştırmada, başarılı girişimci rol modellerine dayanan girişimcilik eğitiminin yüksek lisans öğrencilerinin girişimci tutum ve niyetlerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Akın ve Demirel (2015) tarafından yapılan araştırmada, zorunlu girişimcilik dersini almanın üniversite öğrencilerinin girişimcilik algısı kadar iş kurma niyetleri üzerinde de olumlu etki yaptığı belirlenmiştir. Benli ve Cerev (2018) tarafından yapılan araştırmada, girişimcilik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yılmaz, Urdaletova, Özdil ve Tolun'un (2018) araştırmasında, girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilim ortalamaları almayanlara göre belirgin olarak yüksek çıkmıştır. Aslan, Yıldız ve Direzinci (2017) tarafından yapılan araştırmada, girişimcilik dersi kazanımlarının ön lisans öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini pozitif yönde anlamlı olarak etkilediği belirlenmiştir. Bu araştırmaların bulguları, araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Adatepe (2018); Aksel ve Bağcı (2016); Karakuş (2019); Öztürk (2018); Şen (2019) tarafından yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinde, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almaya göre anlamlı bir farklılaşmanın meydana gelmediği belirlenmiştir. Bu araştırmaların bulguları, araştırmanın bulguları ile tutarlı değildir. Bu araştırmada, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alan öğretmen adaylarının risk alma, kendine güven, duygusal zeka, yenilikçi olma yönlerinden girişimci yönlerinin yüksek çıkması, alınan eğitimlerin faydalı olması ve girişimcilik özelliklerini geliştirmesi ile açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının kariyer stresi cinsiyete göre incelendiğinde, erkek öğretmen adaylarının "kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği", "dışsal çatışma", alt boyutlarında kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. "İş bulma" alt boyutunda anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Esen (2019) tarafından yapılan araştırmada, meslek yüksekokulu öğrencilerinde, kadınların hissettiği dışsal baskı, erkeklerin hissettiği dışsal baskıdan daha fazladır. Üzümlü, Uçkun ve Uçkun (2018) tarafından yapılan araştırmada, meslek yüksekokulu öğrencilerinde, kadınların erkeklerden daha fazla kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Yaşar ve Turgut'un (2019) araştırmasında, üniversite öğrencilerinde, kadınların erkeklerden daha fazla dışsal çatışma düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Kwok ve Ng (2016); Mirón ve diğerleri (2019); Pierceall ve Keim (2007); Reyhan ve Karaca (2016), Shaw, Peart ve Fairheada (2017); Uzun (2018); van Zyl ve Dhurup (2016) tarafından yapılan araştırmalarda, kadın öğrencilerin stres düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Bu araştırmaların bulguları, araştırmamız ile tutarlı değildir.

Bozyiğit ve Gökbaraz (2020); Çetinkaya (2019); Turpçu ve Akyurt (2018) tarafından yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin kariyer stres düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemiştir. Bu araştırmaların bulguları, araştırmamız ile tutarlı değildir. Bu araştırmada, erkek öğretmen adaylarının kariyer streslerinin daha yüksek çıkması, Türk toplumunda geleneksel olarak, erkeğin aile reisi ve ailenin geçimini sağlayan kişi olarak görülmesi ile açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının kariyer stresi iş deneyimi değişkenine göre incelendiğinde, “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” alt boyutunda, “dışsal çatışma” alt boyutunda, “iş bulma” alt boyutunda anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Turpçu ve Akyurt’un (2018) araştırmasında, daha önce turizm sektöründe çalışan öğrencilerin, daha önce çalışmayan öğrencilere oranla hem genel kariyer stresleri hem de kariyer belirsizliği ve bilgi eksiklikleri daha az görülmektedir. Bu araştırmanın bulguları, araştırmanın bulguları ile tutarlı değildir. Bu araştırmada, öğretmen adaylarının iş deneyimine göre kariyer streslerinde fark çıkmaması, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği (dershane, etüt, özel ders, anaokulu) dışında yapabilecekleri iş alanlarının kısıtlı olması ile açıklanabilir. Nitekim Korkut-Owen (2018) tarafından yapılan araştırmada, Eğitim fakültesi öğrencilerinin ağırlıklı olarak yabancı dil öğretme, ana okulunda yardımcı öğretmenlik yapma gibi eğitim sektöründe ve tezgahçılık, satış sorumlusu olmak gibi hizmet sektöründe çalıştığı belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının kariyer stresi girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/alma değişkenine göre incelendiğinde, “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği”, “iş bulma” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/ almayan öğretmen adaylarının, girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer/ alan öğretmen adaylarından, daha yüksek kariyer stresi puanlarına sahip oldukları belirlenmiştir. “Dışsal çatışma” alt boyutunda, anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Akpınar’ın (2013a) araştırmasında, öğretmen adaylarında strese yol açan başat nedenin atanma sorunu olduğu belirlenmiştir. Yılmaz’ın (2019) araştırmasında, öğretmen adaylarının kaygı nedenlerinin çeşitlilik gösterdiği ve ilk sırada mesleğe atanamama kaygısının olduğu belirlenmiştir. Şahin’in (2011) çalışmasında, öğretmen adaylarının, %81’i mesleki gelecekleriyle ilgili olumsuz düşünceler taşımakta olduğu ve %91’inin öğretmen olarak atanmamaları durumunda yaşamlarının çok olumsuz etkileneceğini düşündüğü belirlenmiştir. Engin (2019); İnce-Aka ve Yılmaz (2018); Özcan (2019) tarafından yapılan araştırmalarda, öğretmen adaylarının atanamama kaygısının yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar, öğretmen adaylarının, kariyer stresi yaşadıklarını göstermektedir. Bu araştırmada, girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/alan öğretmen adaylarının kariyer streslerinin daha düşük çıkması, aldıkları eğitimin faydalı olması, girişimcilik becerilerinin gelişmesi, kariyer planlaması yapmaları ve kendilerine alternatif iş imkânları düşünmeleri ile açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri toplam puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=-0.34$; $p<0.05$) belirlenmiştir. Timuroğlu ve Yılmaz'ın (2019) araştırmasında, stres ile girişimcilik niyeti arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma araştırmamızı desteklemektedir. Buna göre, öğretmen adaylarının girişimcilik becerileri arttıkça, kariyer streslerinin de azalacağı söylenebilir. Öğretmen adayları, yaratıcı düşünme, risk alma, yenilikçi olma, başarı isteği ve fırsatları görme gibi girişimci özellikler açısından kendi bilgi becerilerini, yeteneklerini geliştirerek başka alanlarda da iş imkânları yaratarak başarılı olabilirler. Bu da kariyer streslerinin azalmasına etki edebilir.

Sonuç olarak, kadın öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri “duygusal zeka” alt boyutunda erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. İş deneyimi olan öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri “risk alma” alt boyutunda iş deneyimi olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer alan öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri “risk alma”, “kendine güven”, “duygusal zeka”, “yenilikçi olma” alt boyutlarında girişimcilik ile ilgili ders/kurs/seminer almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır.

Erkek öğretmen adaylarının kariyer stresi “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği”, “dışsal çatışma”, alt boyutlarında kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek çıkmıştır. İş deneyimi olan öğretmen adaylarının kariyer stresi “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” alt boyutunda, “dışsal çatışma” alt boyutunda, “iş bulma” alt boyutunda iş deneyimi olmayanlara göre anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/alan öğretmen adaylarının kariyer stresi, “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” ve “iş bulma” alt boyutunda, girişimcilik ile ilgili ders/kurs /seminer/ almayan öğretmen adaylarına göre, daha yüksek çıkmıştır. Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile kariyer stresleri toplam puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönde ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, şu önerilerde bulunulabilir.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan Eğitim Fakültelerindeki öğretmen adaylarının girişimcilik ve kariyer stresi karşılaştırılabilir. Araştırma, 4. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Farklı sınıf düzeylerinde yapılabilir. Öğretmen adaylarının, kariyer stresi kaynaklarının neler olduğunu belirlemek için nitel araştırmalar yapılabilir. Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile atanamama kaygıları arasındaki ilişki incelenebilir.

İş deneyimi olan öğretmen adaylarının, girişimcilik becerilerinin daha yüksek çıkması dolayısıyla, öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarının staj süreleri uzatılabilir.

Öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi için, eğitim fakültelerinde girişimcilik sertifika programları düzenlenebilir. Eğitim Fakültelerinde seçmeli olan “Ekonomi ve Girişimcilik” dersinde, uygulamalı çalışmalar yapılabilir. Erkek öğretmen adaylarının duygusal zekâlarını geliştirmek için öğrenme-öğretme etkinlikleri düzenlenebilir.

Eğitim fakültelerinde, öğretmen adaylarının kariyer streslerini azaltmak, mesleklerinde daha donanımlı olmalarını sağlamak ve alternatif kariyer planı yapmalarını sağlamak için kariyer planlama etkinlikleri düzenlenebilir. Eğitim fakültesi mezunu olan ve girişimcilik becerisini kullanarak farklı bir alanda başarılı olmuş biri konuşmacı olarak çağrılabilir. Ayrıca, üniversitede düzenlenen kariyer planlama etkinliklerine öğretmen adaylarının katılmaları teşvik edilebilir.

Kaynakça

- Adatepe, S. (2018). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu'nda okuyan öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Akman, O. (2018). An investigation of the effect of entrepreneurship course on social studies teacher candidates. *The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences*, 10, 30-34.
- Aksel, İ., & Bağcı, Z. (2016). Girişimcilik eğilimi; Bir kamu üniversitesinin İİBF'sinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinde bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2120-2133.
- Akın, H. B., & Demirel, Y. (2015). Entrepreneurship education and perception change: The preliminary outcomes of compulsory entrepreneurship course experience in Turkey. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 15-26.
- Akpınar, B. (2013a). Öğretmen adaylarının stres nedenleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 147-174.
- Akpınar, B. (2013b). Öğretmen adaylarının stres düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 229-241.
- Akoğlan-Kozak, M., & Dalkıranoglu, T. (2013). Mezun öğrencilerin kariyer algılamaları: Anadolu Üniversitesi örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 41-52.
- Alan, S. (2019). Comparative investigation of entrepreneurship and innovation perceptions of preservice teachers. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*, 7(4), 311-318.
- Armut, B., & Kılınç, M. (2018). 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının girişimcilik becerisi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 4(1), 39-56. doi: 10.32570/ijofe.409858

- Aslan, H., Yıldız, B., & Direzinci, A. (2017). Öğrencilerin girişimcilik dersi kazanımlarının girişimcilik eğilimi ve inovasyon yeteneği üzerine etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(51), 524-538. <https://doi.org/10.16992/ASOS.12546>
- Aşçı, Ö., Hazar, G., Kılıç, E., & Korkmaz, A. (2015). Üniversite öğrencilerinde stres nedenlerinin ve stresle başa çıkma biçimlerinin belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 213-232.
- Aydın, E., & Öner, G. (2016). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 497-515.
- Bakırcıoğlu, R. (2016). *Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Benli, A., & Cerev, G. (2018). The impact of entrepreneurship training on the entrepreneurial tendency of university students: A research on Fırat university faculty of economics and administrative sciences students. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13(1), 13-23.
- Boldureanu, G., Ionescu, A. M., Bercu, A. M., Bedrule-Grigoruță, M. V., & Boldureanu, D. (2020). Entrepreneurship education through successful entrepreneurial models in higher education institutions. *Sustainability*, 12(3), 1267. <https://doi.org/10.3390/su12031267>
- Bozyiğit, E., & Gökbaraz, N. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinde kariyer stresinin belirleyicileri. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 181-200. <https://doi.org/10.18009/jcer.679874>
- Bruyat, C., & Julien, P. A. (2001). Defining the field of research in entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 16(2), 165-180. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(99\)00043-9](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(99)00043-9)
- Choi, B. Y., Park, H., Nam, S. K., Lee, J., Cho, D., & Lee, S. M. (2011). Development and initial psychometric evaluation of the Korean career stress inventory for college students. *The Career Development Quarterly*, 59, 559-572.
- Çelik, O. (2014). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının girişimcilik bilgi ve beceri düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çetinkaya, T. (2019). The analysis of academic motivation and career stress relationships of the students in department of physical education and sport. *International Education Studies*, 12(4), 24-35. doi:10.5539/ies.v12n4p24
- Deveci, İ., & Seikkula-Leino, J. (2018). A review of entrepreneurship education in teacher education. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 15(1), 105-148.

- Deveci, İ., & Çepni, S. (2015a). Öğretmen adaylarına yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 92-112. doi: 10.14687/ijhs.v12i2.3240
- Deveci, İ., & Çepni, S. (2015b). Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimci özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(3), 135-149.
- Doğan, T. (2019). Stres, başa çıkma ve sağlık. Işık, Ş. (Ed.), *Psikolojiye giriş* (413-437). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Enterprise and Entrepreneurship Education. (2012). *Enterprise and entrepreneurship education: Guidance for UK higher education providers*, September 2012, © The Quality Assurance Agency for Higher Education.
- Engin, G. (2019). Determine pre-service teachers' burnout levels and anxiety of not to be appointed to teacher profession. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 14(2), 29-44. doi: 10.29329/epasr.2019.201.2
- Ergün, S. S. (2019). Examining the STEM awareness and entrepreneurship levels of pre-service science teachers. *Journal of Education and Training Studies*, 7(3), 142-149. doi:10.11114/jets.v7i3.3960
- Esen, D. (2019). Kariyer stresi ile öz yeterlilik inancı ilişkisinin demografik değişkenlerin farklılaştırıcı rolü bağlamında incelenmesi: İzmir meslek yüksekokulu iktisadi ve idari programlar örneği. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 217-232.
- European Commission. (2016). *Entrepreneurship training at school in Europe*. Luxemburg, Belgium: European Union Broadcast Office.
- European Commission. (2014). *Entrepreneurship education: A guide for educators*. Entrepreneurship 2020 Unit Directorate-General for Enterprise and Industry, European Commission, 1049 Brussels.
- Gazzaz, Z. J., Baig, M., Al Alhendi, B. S. M., Al Suliman, M. M. O., Al Alhendi, A. S., Al-Grad, M. S. H., & Qurayshah, M. A. A. (2018). Perceived stress, reasons for and sources of stress among medical students at Rabigh Medical College, King Abdulaziz University, Jeddah, Saudi Arabia. *BMC Medical Education*, 18(1), 29. <https://doi.org/10.1186/s12909-018-1133-2>
- Gartner, W. B. (1990). What are we talking about when we talk about entrepreneurship? *Journal of Business Venturing*, 5(1), 15-28. [https://doi.org/10.1016/0883-9026\(90\)90023-M](https://doi.org/10.1016/0883-9026(90)90023-M)
- GİSEP. (2015). Türkiye girişimcilik stratejisi ve eylem planı 2015-2018. Ankara. https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf 10 Mart 2020 tarihinde erişildi.
- Gözübüyük, D. (2019). *Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünmenin girişimcilik becerisi üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

- Günay, A., & Çelik, R. (2019). Kariyer stresinin psikolojik iyi oluş ve iyimserlik değişkenleriyle yordanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(33), 205-217.
- İnce-Aka, E. & Yılmaz, M. (2018). Fen Bilimleri öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının incelenmesi üzerine bir araştırma. *JRES*, 5(1), 105-123.
- İnce, A. R., Erdem, H., Deniz, M., & Bağlar, N. (2015). Girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkinin potansiyel girişimci adayları üzerinden incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 41, 399-416. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3182>
- Karakuş, A. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel girişimcilik algıları ile eleştirel düşünme standartları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Karademir, E., Balbağ, M., & Çemrek, F. (2018). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(220), 177-200.
- Kızılaslan, İ. (2014). Stress among Turkish pre-service English language teachers. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 176-185.
- King, K. A., Vidourek, R. A., Merianous, A., & Singh, M. (2014). A study of stress, social support, and perceived happiness among college students. *The Journal Happiness & Well-Being*, 2(2), 132-144.
- Korkmaz, İ. H., Çerçi, A., & Büyükkiz, K. K. (2019). Investigation of the relationships between the entrepreneurship characteristics and teacher self-efficiencies of teacher candidates: The case of Gaziantep University. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 706-727. DOI: 10.26466/opus.593504
- Korkut-Owen, F. (2018). Üniversite öğrencilerinin kariyer gelişim ihtiyaçları. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 32(2), 28-39.
- Köstekçi, E. (2016). *Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Kwok, J. M. Y., & Ng, D. K. S. (2016). A study of the perceived stress level of university students in Hong Kong. *International Journal of Psychological Studies*, 8(4), 91-106. doi:10.5539/ijps.v8n4p91
- Memduhoğlu, H. B., & Şahin, M. (2017). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 6(1), 297-307.
- MEB. (2019). 2020 yılı bütçe sunuşu. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/18094404_2020_BUT_CE_SUNUYU_17.12.2019.pdf 5 Nisan 2020 tarihinde erişildi.

- MEB. (2018). *Matematik dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Mirón, J., Goldberg, X., López-Sola, C., Nadal, R., Armario, A., et al. (2019). Perceived stress, anxiety and depression among undergraduate students: An online survey study. *Journal of Depress Anxiety*, 8(1), 330. doi:10.4172/2167-1044.1000330
- Mutlu, T., Korkut-Owen, F., Özdemir, S., & Ulaş-Kılıç, Ö. (2019). Öğretmen adaylarının kariyer planları, yaşadıkları kariyer kararsızlıkları ve bununla baş etme stratejileri. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 1-31.
- Ocak, G., & Su, A. (2016). An evaluation of entrepreneurship levels of prospective teachers. *Asian Journal of Instruction*, 4(1), 1-16.
- Othman, N., Ahmad, F., El Morr, C., & Ritvo, P. (2019). Perceived impact of contextual determinants on depression, anxiety and stress: A survey with university students. *International Journal of Mental Health Systems*, 13(1), 17. https://doi.org/10.1186/s13033-019-0275-x.
- Özden, K., & Sertel Berk, Ö. (2017). Kariyer stresi ölçeği'nin (KSÖ) Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin sınanması. *Psikoloji Çalışmaları*, 37(1), 35-51.
- Özcan, M. (2019). An analysis of prospective teachers' anxiety of not being appointed to teachership. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 6(1), 195-204. https://doi.org/10.33200/ijcer.572889
- Özbilen, F. M. (2019). *Öğretmen adaylarının sosyal sermaye ve girişimcilik düzeylerinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Öztürk, M. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Sakarya Üniversitesi Örneği) (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Öztürk, E., Önder, A. N., & Yıldırım, E. G. (2019). Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik özelliklerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Individual Differences in Education*, 1(2), 89-107.
- Pan, V. L., & Akay, C. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Education Sciences*, 9(6), 125-138. http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2015.10.2.1C0637
- Pierceall, E. A., & Keim, M. C. (2007). Stress and coping strategies among community college students. *Community College Journal of Research and Practice*, 31(9), 703-712. DOI: 10.1080/10668920600866579
- Raposo, M., & do Paço, A. (2011). Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. *Psicothema*, 23(3), 453-457.

- Reyhan, S., & Karaca, A. A. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ile eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin karşılaştırılması (Siirt üniversitesi örneği). *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 26-35.
- Shaw, M. P., Peart, D. J., & Fairhead, O. J. W. (2017). Perceived stress in university students studying in a further education college. *Research in Post-Compulsory Education*, 22(3), 442-452. DOI: 10.1080/13596748.2017.1362534
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2017). Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stevenson, H. H., & Jarillo, J. C. (1990). A paradigm of entrepreneurship: Entrepreneurial management. *Strategic Management Journal*, 11, 17-27.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184.
- Şahin, B. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Metodoloji* (ss. 111-130). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şenel, D., & Kocaalan, M. L. (2018). Çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliğinde eğitim gören öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi: Pamukkale üniversitesinde bir uygulama. *The Journal of Academic Social Science*, Yıl:6, Sayı:81, 399-415. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.14271>
- Şen, B. (2019). *Gençlerin girişimcilik eğilimlerinin araştırılması* (Yüksek lisans tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Taşpınar, M. (2017). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamalı nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- TEDMEM. (2019). *2018 eğitim değerlendirme raporu* (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 5). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Tican, C. (2019). Pre-service primary school and pre-school teachers' perception of individual entrepreneurship and opinions about their creative thinking tendency. *International Journal of Educational Methodology*, 5(4), 591-606. doi: 10.12973/ijem.5.4.591
- Timuroğlu, M. K., & Yılmaz, B. (2019). Stres ve girişimcilik niyeti: Bir uygulama. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 699-713.
- Turpçu, E., & Akyurt, H. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer streslerinin belirlenmesi: Giresun Üniversitesi lisans öğrencileri üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 69, 365-380. doi: 10.9761/JASSS7612
- TÜİK. (2020). İşgücü istatistikleri, 2019. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33784>

6 Nisan 2020 tarihinde erişildi.

- Uzun, S. (2018). *Algılanan strese sosyal destek unsurları ve öz-yeterliliğin rolü: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Üzüm, B., Uçkun, S., & Uçkun, G. (2018). Üniversite öğrencilerinin yaşadığı bir fenomen: Kariyer stresi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(24), 1641-1651.
- van Zyl, Y., & Dhurup, M. (2016). When things get tough, the tough get going: University students' perceived stress and coping mechanisms. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 8(1), 218-232.
- Yavaşoğlu, N. (2019). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri, girişimcilik niyeti ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Yavuzaslan, A., Barışçıl, A., & Fekete Farkas, M. (2016). Stress and future career aspirations among university students in Turkey. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 8(1), 233-250.
- Yaşar, O. M., & Turgut, M. (2019). Sport science college students and career stress. *Cypriot Journal of Educational Science*, 14(4), 580-589. <https://doi.org/10.18844/cjes.v11i4.4383>
- Yerin Güneri, O., Owen, D. W., Tanrıkulu, İ., Dolunay Cuğ, F., & Büyükgöze Kavas, A. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kariyer gelişimi ihtiyaçlarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(1), 178-193.
- Yılmaz, A. (2019). Öğretmen adaylarının kariyer stresinin karma araştırma yaklaşımı ile incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 93-105.
- Yılmaz, S. (2019). *Öğretmen adaylarının çeşitli değişkenlere göre girişimcilik algılarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Yılmaz, C., Urdaletova, A., Özdil, T., & Tolun, B. G. (2018). Girişimcilik dersinin Kırgızistan ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerine etkisi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(3), 655-675.

